

Gotyk nie jedno ma imię

Styl gotycki powstawał w połowie XII wieku, niemal jednocześnie w Anglii i Francji, a właściwie powstał on na terenach działania zakonów benedyktynów i cystersów i nie był etapem rozwoju którejkolwiek kultury regionalnej (a tym bardziej narodowej, bo pojęcie narodów wtedy nie istniało), ale paneuropejskiej kultury chrześcijańskiej. Dzięki zasięgowi działania i systemowi tworzenia sieci klasztorów styl mógł w ciągu kilku dekad dotrzeć na tereny sięgające od Renu do Portugalii.

Gotyck zmienił zasadę konstrukcji budowli, zastępując ścianę podporą punktową (filarem) i zwalniając miejsce dla okien wpuszczających do wnętrza budowli światło.

Styl gotycki miał tylko dwie cechy występującą powszechnie: ostrołukowy system konstrukcyjny i maswerk.

System konstrukcyjny to: ostrołuk, sklepienie żebrowe, podpora punktowa - filar wiązkowy i kolumna z głowicą, maswerk: kamieniarska oprawa otworów i technika dekoracyjna.

Gotyck wykształcił pięć wyraźnie odrębnych odmian regionalnych: francuską, angielską, włoską, iberyjską i niemiecki gotyk ceglany (Backsteingotik).

**Bazylika Saint Denis
w Paryżu**
(tu pierwszy raz
zastosowano gotycki
system konstrukcyjny.)

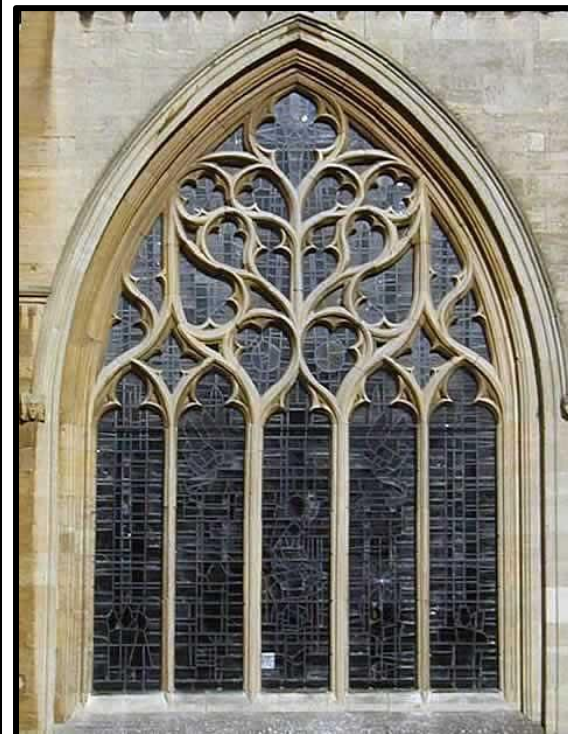
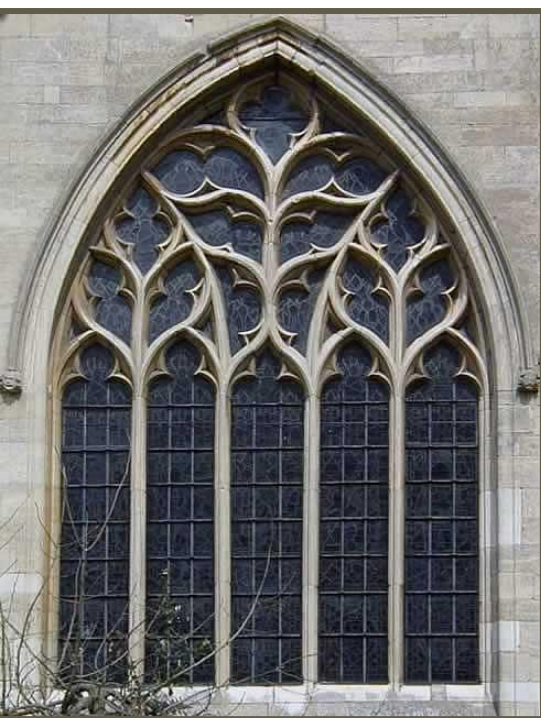
Notre Dame w Paryżu

Budowla kamienna jak
większość francuskich
katedr.

Maswerki w stylu Flamboyant

(stylu zwanym płomienistym lub rybiego pęcherza)

Sainte-Chapelle (Święta Kaplica) – dwukondygnacyjna kaplica zamkowa położona w centrum dawnej siedziby królewskiej na wyspie Cité w Paryżu.

Ufundowana przez króla Francji Ludwika IX jako miejsce złożenia cennych relikwii: Koronę Cierniową Chrystusa oraz relikwie świętych patronów Francji.

Kaplica należy do cennych przykładów architektury gotyku, gdzie zastosowano ryzykowną konstrukcję w której ciężar całego sklepienia i dachu, spoczywa wyłącznie na filarach. Nie użyto tradycyjnych ścian. Cała przestrzeń między filarami wypełniona jest wielkimi oknami ozdobionych witrażami.

Albi. Katedra pod wezwaniem Św. Cecylii.

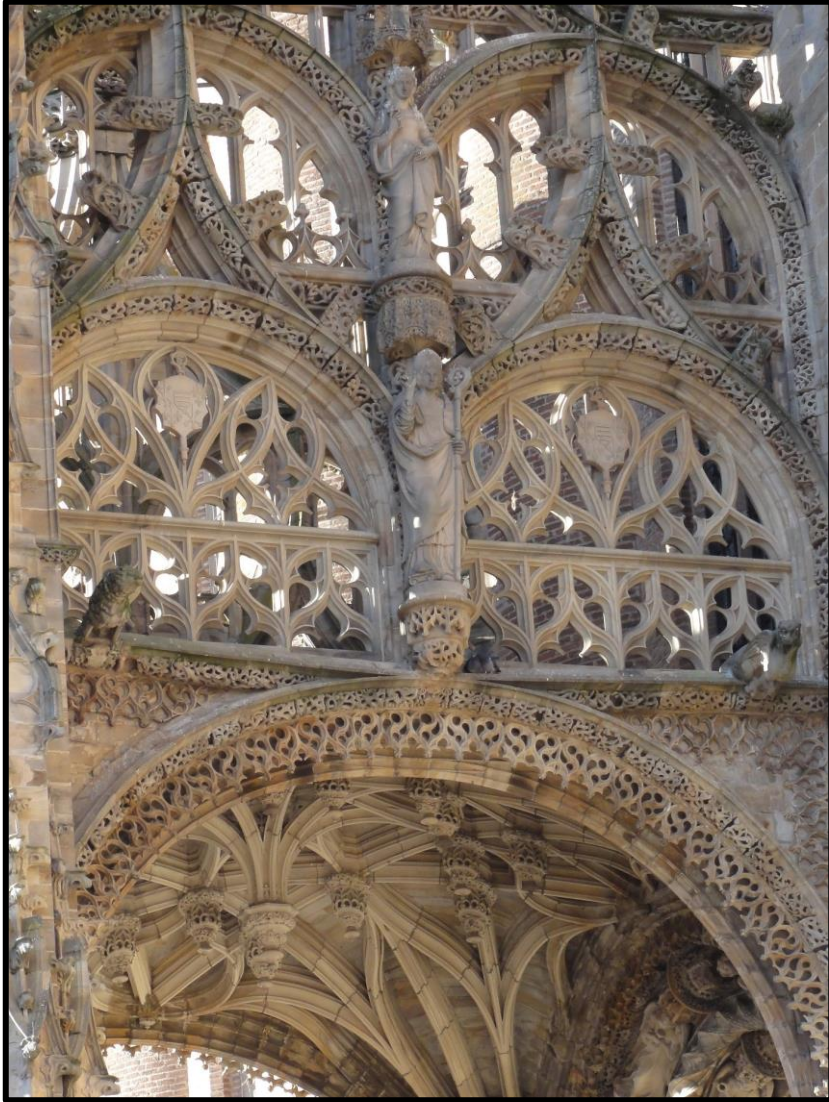

Katedra św. Cecylii w Albi – gotycka katedra pod wezwaniem św. Cecylii w Albi, w regionie Midi-Pireneje. Katedra w Albi została zbudowana z pomarańczowo czerwonej cegły z płaskim dachem, w stylu gotyku południowofrancuskiego, różniącego się znacznie od stylu stworzonego w Paryżu.

Wnętrze katedry w Albi

Herb Anglii

Gotyk w Anglii

Architektura w stylu gotyckim, panowała na obszarze Wielkiej Brytanii, głównie w Anglii, od ok. 1180 do ok. 1520 roku. Początki tego stylu są wspólne dla Anglii i północnej Francji, a dokładniej – Normandii.

Kościóły budowane w Anglii mają nawy główne niższe w stosunku do ich długości, niż te, które budowano we Francji. Przez to bryła kościołów angielskich sprawia wrażenie cięższej i szerszej.

Opactwo Westminster

Katedra w Canterbury

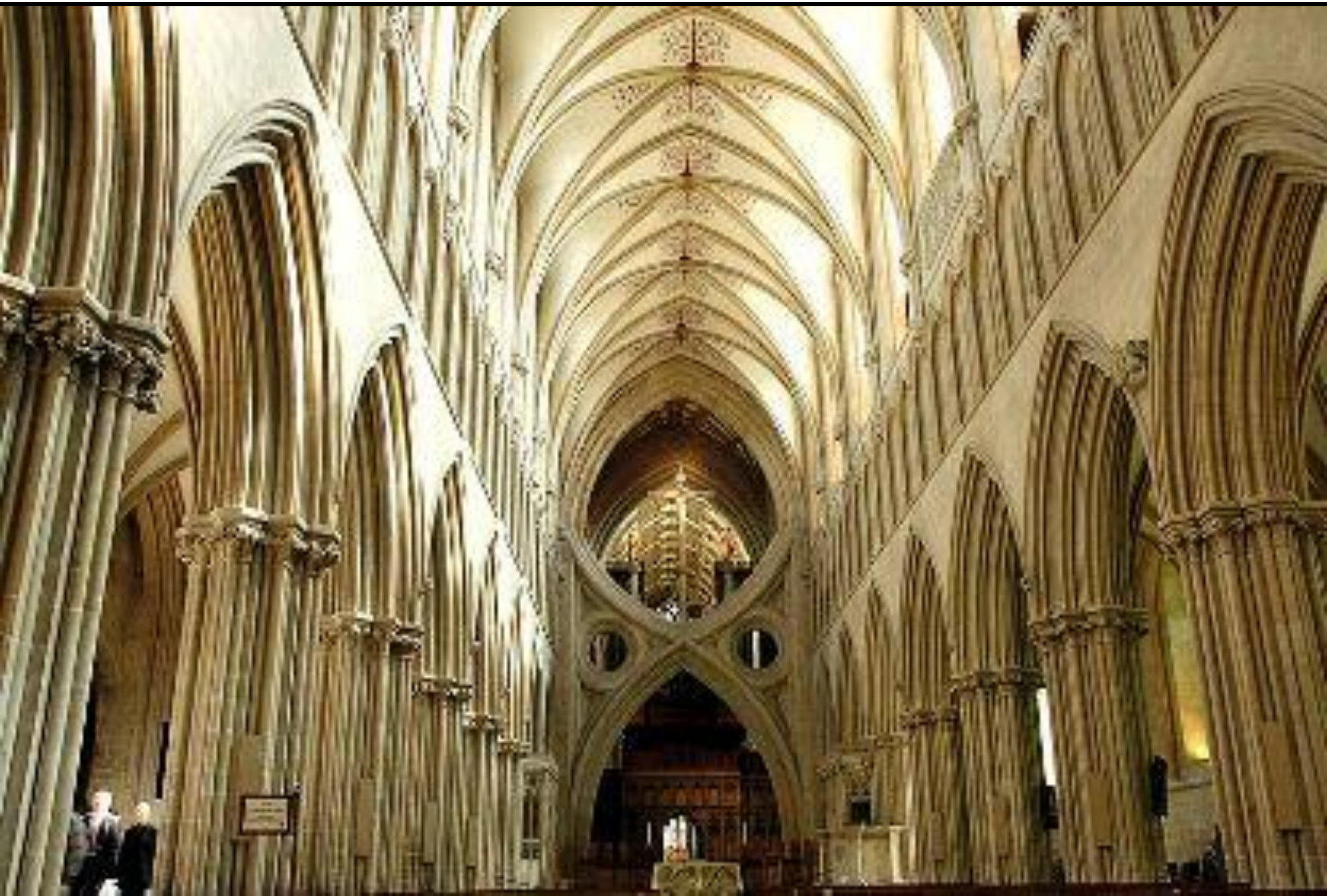
Wnętrze katedry

Fasada katedry w Wells

Nawa główna katedry w Wells

Łuki w prezbiterium zostały zaprojektowane przez Williama Joya (znane są jako łuki sitowe). Ta unikalna konstrukcja sklepienia łukowego jest prostym, ale zdumiewającym projektem, często postrzeganym jako nowoczesny, a w rzeczywistości datowanym na lata 1338 – 1348.

Wnętrze nawy głównej

Gotyk we Włoszech

Do Włoch gotyk dotarł przede wszystkim za pośrednictwem klasztorów. Budowniczym włoskim ten styl architektoniczny niezbyt się podobał (uważany był za barbarzyński, przybyły zza Alp).

Architekci włoscy dość często stosowali dekorację złożoną z poziomych pasów dwukolorowego kamienia. Do rzadkości należą widoczne z daleka wieże wyrastające z bryły budynku. Wystrój rzeźbiarski budowli włoskich należy do znacznie uboższych.

Jedynie głowice kolumn i filarów były bardziej zdobione, niż pozostałe elementy wnętrza.

Bazylika Św. Franciszka w Asyżu

Wenecja Pałac Dożów

Fragment elewacji -
widok od strony
Piazzetty.

Pałac Dożów – gotycka tylko w części, siedziba władców i rządu Wenecji. W pierwszym okresie miała charakter obronny. Pierwsza budowla powstała na miejscu bizantyjskiego zamku w 814 roku. Zniszczył ją pożar wywołany podczas powstania przeciwko doży w 976. Odbudowana w XI wieku, była wielokrotnie rozbudowywana i przebudowywana.

Katedra w Mediolanie

Katedra Narodzin Św. Marii w Mediolanie

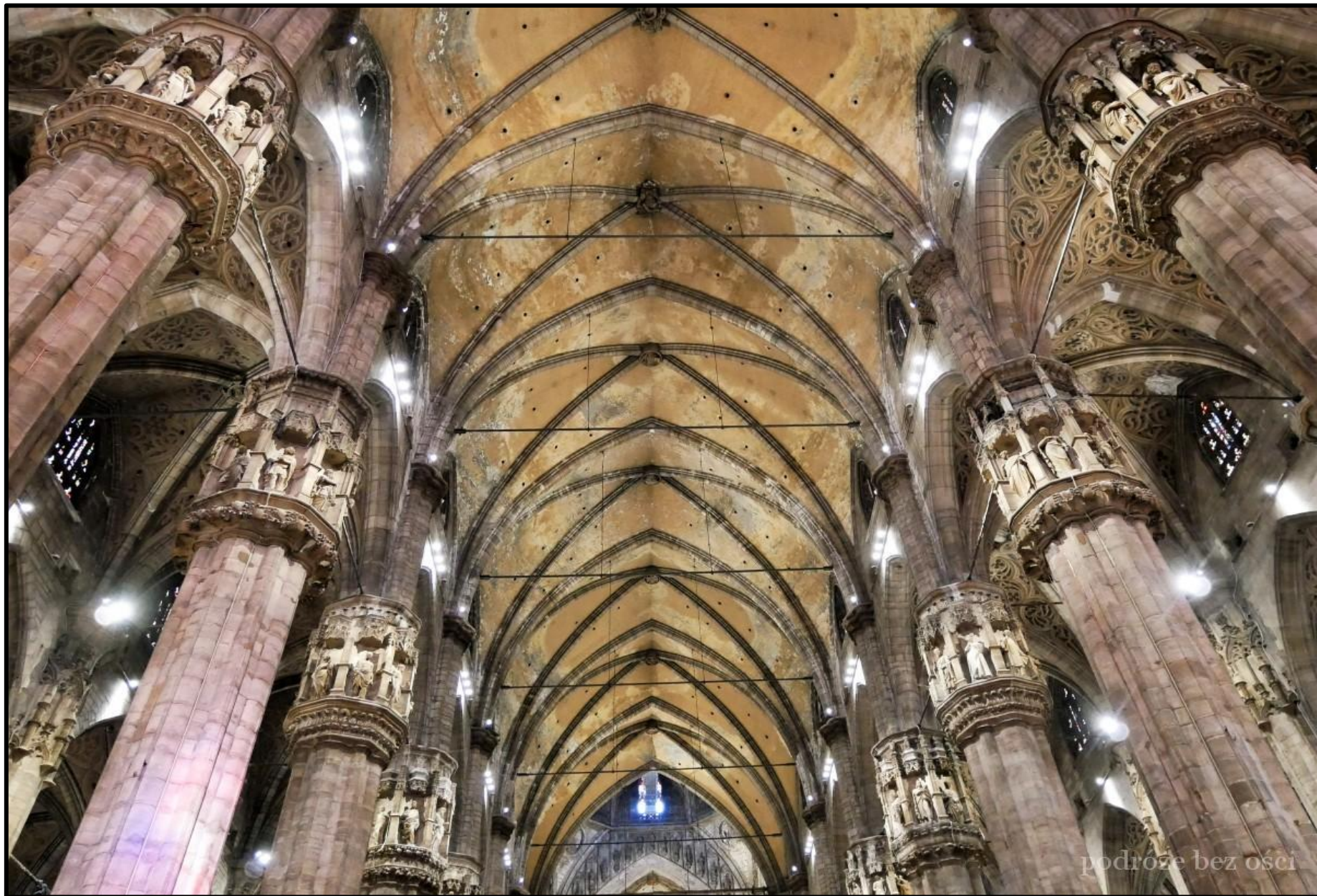
(wł. Duomo St. Maria Nascente di Milano)

Gotycka marmurowa
katedra,
jedna z najbardziej
znanych budowli
we Włoszech
i w Europie.

Należy
do największych
kościółów
na świecie
(długość – 157 m,
szerokość – 93 m.)

Główce kolumn katedry w Mediolanie

Dach katedry w Mediolanie

Katedra w Sienie

W dużej mierze zbudowana w latach 1215-1264, do jej twórców należał Nicola Pisano, a jego syn Giovanni zaprojektował parawanową, trójosiową fasadę.

Do najcenniejszych
zabytków
wewnątrz
kościół należy
marmurowa
ambona,
wykonana przez
Nicola Pisano.

Ambona katedry w Sienie

Gotyk w Hiszpanii

Do Hiszpanii, podobnie jak i do wielu innych państw, architektura gotycka dotarła z Francji. Pierwsze budowle w tym stylu pojawiły się już w XII w., a czas trwania tradycji gotyckich sięga końca XV w.

Początki gotyku na terenie Hiszpanii związane są z działalnością zakonu cystersów i kontaktami władców i biskupów katalońskich z południem Francji (z Langwedocją i Prowansją) oraz kastylijskich z rejonem Andegawenii i Burgundii.

Katedra w Segowii

Gotyk w Hiszpanii, spotykając się regionalnymi tradycjami mauretańskimi, wytworzył tzw. **styl mudejar**.

Przykładem jest
katedra w Sewilli

La Giralda

La *Giralda* w Sewilli
(dziś *symbol miasta*)
w czasach panowania
Maurów stanowiła minaret
muzułmańskiego meczetu.
Później przerobiona została
na przylegającą do katedry
wieżę dzwonową.

Złoty ołtarz w katedrze w Sewilli

Grobowiec Krzysztofa Kolumba w katedrze w Sewilli.

Gotyk na terenie Niemiec

W połowie XIII wieku na tereny Niemiec z Francji dociera ukształtowana tam architektura gotycka.

Pierwszymi budowlami gotyckimi w Niemczech są zrealizowane przez budowniczych francuskich z Île-de-France i Szampanii kościoły w Trewirze (ok. 1230) i Marburgu, Magdeburgu oraz prezbiterium katedry w Kolonii.

Wśród budowli świeckich najbardziej reprezentacyjny charakter miały ratusze budowane w bogatych miastach. Na północnych terenach, uboższych w surowce kamienne, przeważają na ogół budowle ceglane.

Ratusz w Münster

Katedra w Kolonii

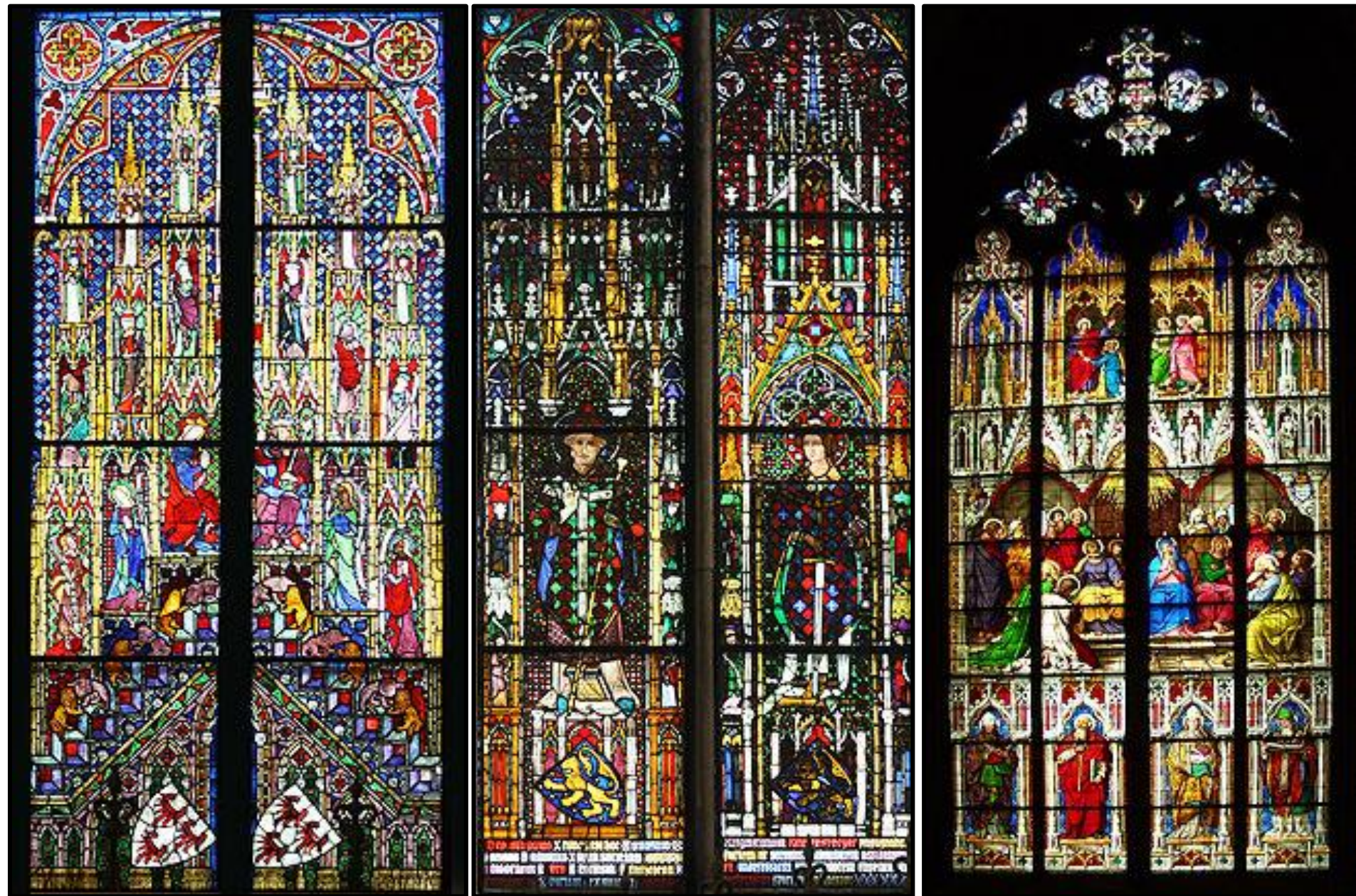

**Katedrę Świątego Piotra i
Najświętszej Maryi Panny,
ukończono w 1880 roku po
ponad 600 latach
od rozpoczęcia
średniowiecznej budowy.**

Wnętrza katedry

Witraże katedry w Kolonii

W katedrze znajduje się relikwiarz Trzech Króli - dzieło średniowiecznych złotników, które stało się przyczyną budowy gotyckiej katedry. Relikwie trafiły do Niemiec z Mediolanu (tam przywieziono je z Konstantynopola, gdzie zostały sprowadzone przez cesarzową Helenę).

Relikwiarz Trzech Króli – tzw. Strona Salomona

**Relikwiarz
Trzech Króli–
dzieło
średniowiecznej
sztuki złotniczej
w Europie.
Wykonany został
pomiędzy
1181 a ok. 1230.**

Relikwiarz Trzech
Króli, strona
przednia

Gotyk w Polsce

Na ziemi polskiej gotyk dotarł wraz z cystersami, którzy zastosowali elementy wczesnogotyckie w 1214 roku w kościele Cystersów w Trzebnicy (sklepienie żebrowe w krypcie wschodniej i pod emporą) oraz w kościołach zakonnych w Jędrzejowie z 1210 roku i Koprzywnicy.

*Herb Polski według pieczęci
Kazimierza Wielkiego*

Okres rządów Kazimierza Wielkiego to czas największego rozkwitu architektury gotyckiej w Polsce. Po raz drugi podobny rozwój miał miejsce w fazie późnogotyckiej, za rządów Kazimierza Jagiellończyka.

Katedra w Oliwie

Świątynia pod wezwaniem
Trójcy Świętej,
NMP i Św. Bernarda.

Długa, ceglana **bazylika (107 m)**
z transeptem i obejściem
wokół prezbiterium,
wznoszona etapami w okresie:
romańskim
i romańsko-gotyckim (XIIIw.)
oraz gotyckim (2.poł.XIVw.).
Wyposażenie powstawało
w manieryzmie, baroku, rokoko
i neoklasycyzmie.

Prezbiterium katedry w Oliwie

Katedra oliwska słynie głównie ze swoich wspaniałych **rokokowych organów** na których odbywają się w sezonie letnim koncerty organowe. Zostały one zbudowane w latach 1763-88 przez Jana Wulfa z Ornety.

Organy w katedrze w Oliwie

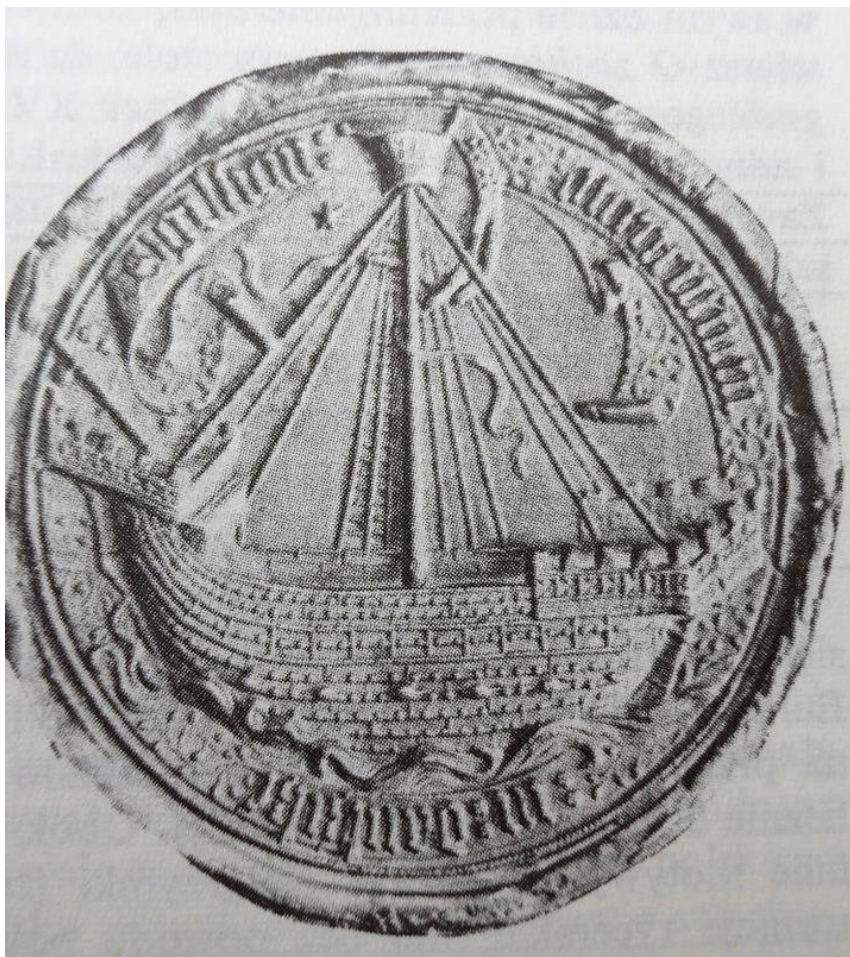

Rokokowa ambona
w katedrze w Oliwie

Manierystyczny nagrobek rodziny Kosów

Konkatedralna Bazylika Mariacka zwana często „Koroną Gdańska” jest jedną z największych w Europie świątyń wybudowanych z cegły.

Kamień węgielny pod obecną świątynię położono w uroczystość Zwiastowania Pańskiego 25 marca 1343 r. Świątynia budowana była etapami przez 159 lat.

Bazylika ma długość 105,2 m, szerokość w transepcie 66,2 m. Na 26 wolno-stojących filarach wspiera się wspaniałe sklepienie gwiazdziste i kryształowe.

Herb Gdańska obowiązujący do XV wieku

Bazylika konkatedralna Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny, zwana także Bazyliką Mariacką

Prezbiterium kościoła NMP w Gdańsku

Ołtarz główny jest poliptykiem datowanym z 1511–1517,
wykonanym przez Mistrza Michała z Augsburga.

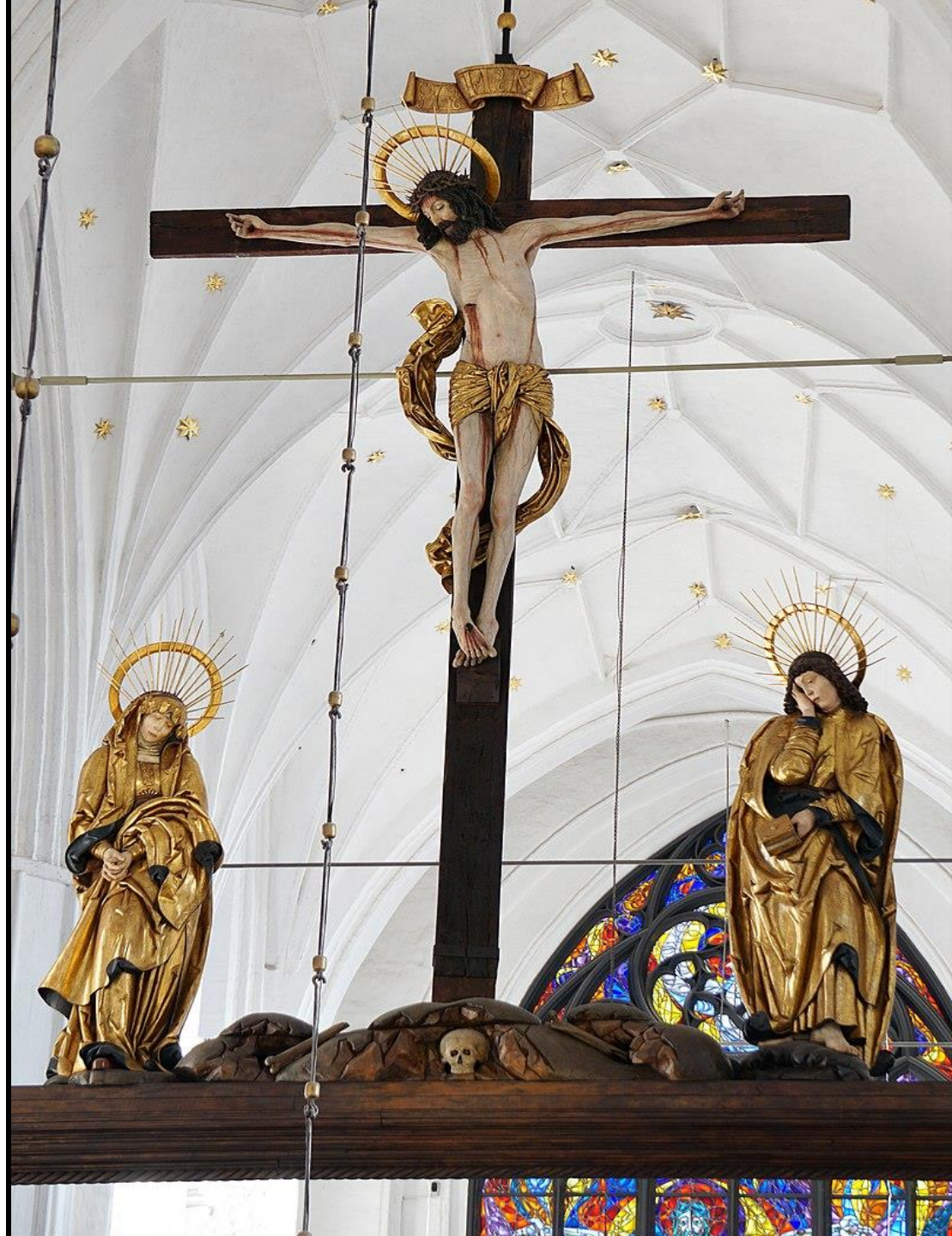
Gotycka figura
Pięknej Madonny

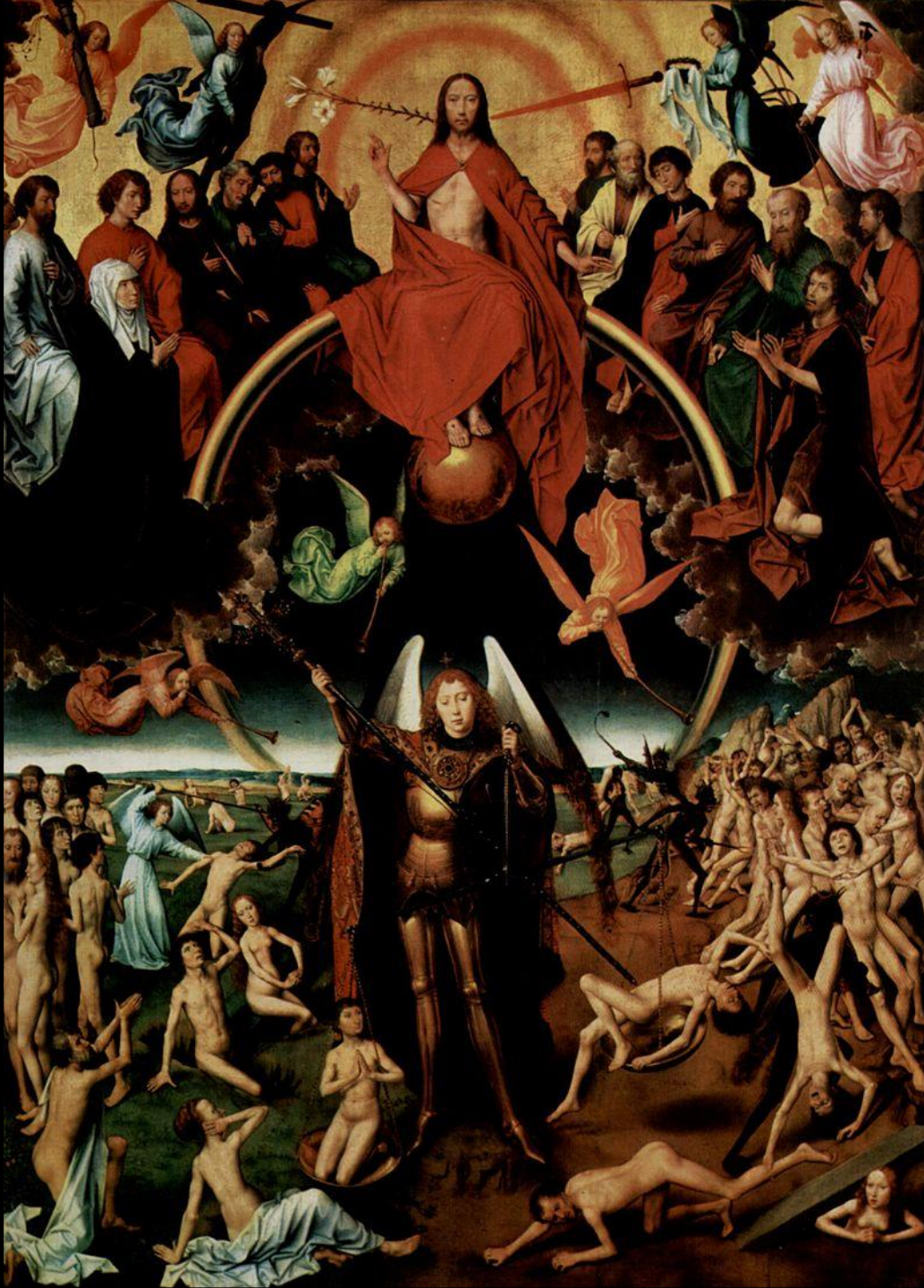
Gotycka Pietà

PIETA
K KOROLEWIE W GDANSKU
MATEA GANSKY FELIKS MANNOW
POLSKA

**Grupa
ukrzyżowania
na belce tęczowej,
1517**

Kopia ołtarza Hansa Memlinga

oryginał znajduje się
w Muzeum Narodowym
w Gdańsku

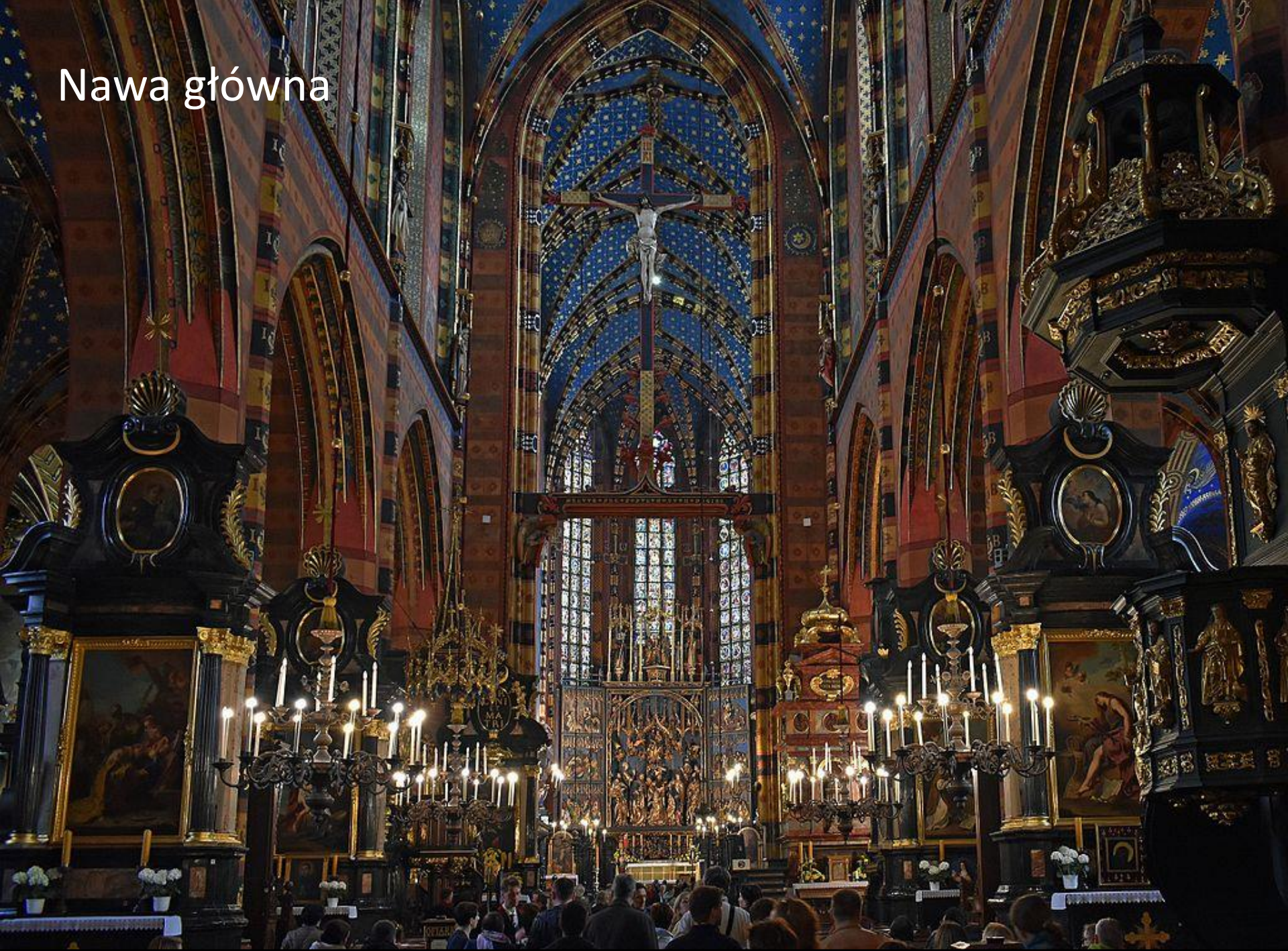
Kościół Wniebowzięcia Najświętszej Marii Panny, zwany także **bazyliką Wniebowzięcia Najświętszej Marii Panny**, **bazyliką Mariacką** lub **kościołem Mariackim** – jeden z największych i najważniejszych, po archikatedrze wawelskiej, kościołów Krakowa.

Jest kościołem gotyckim,
budowanym w XIV i XV
wieku

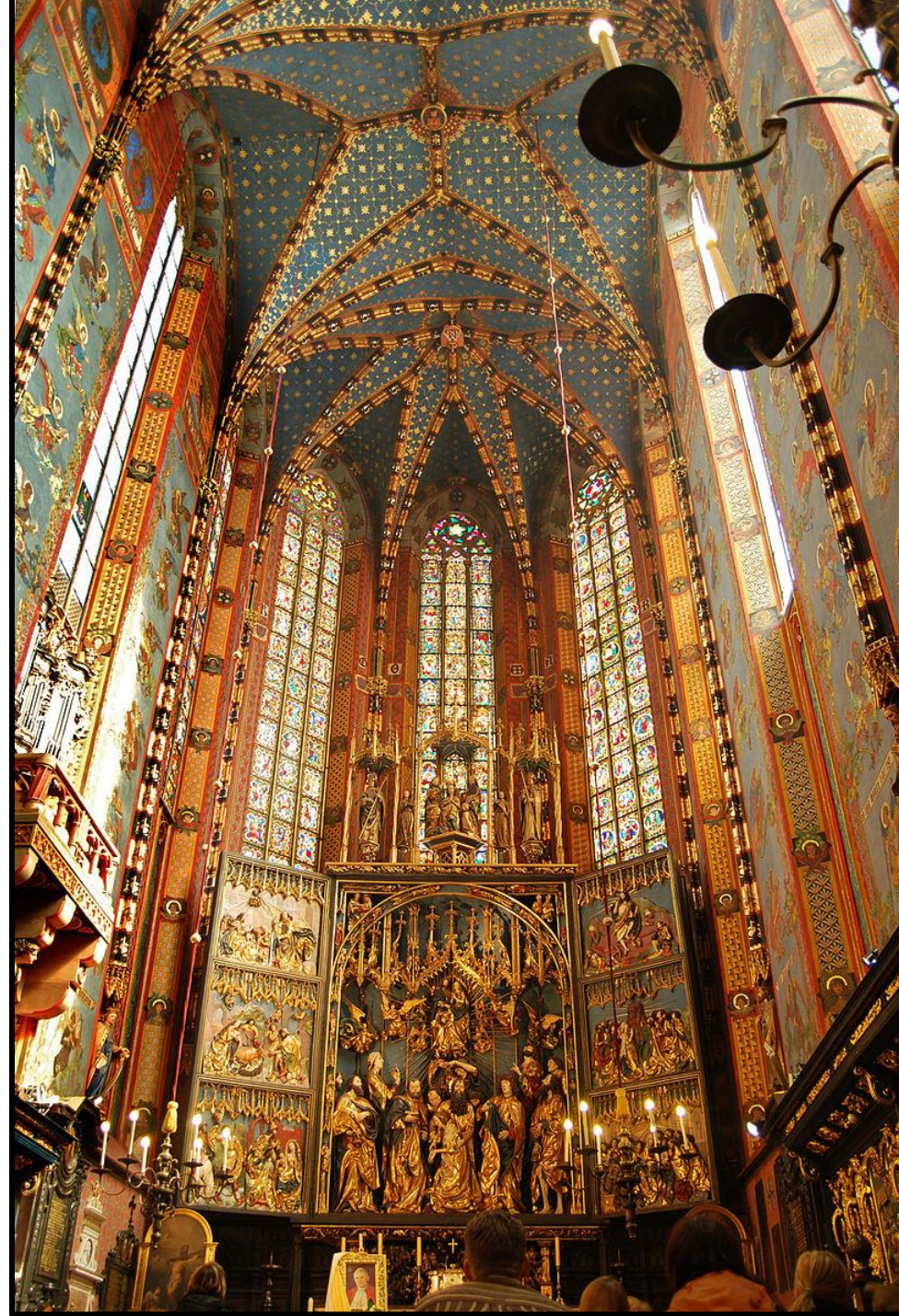

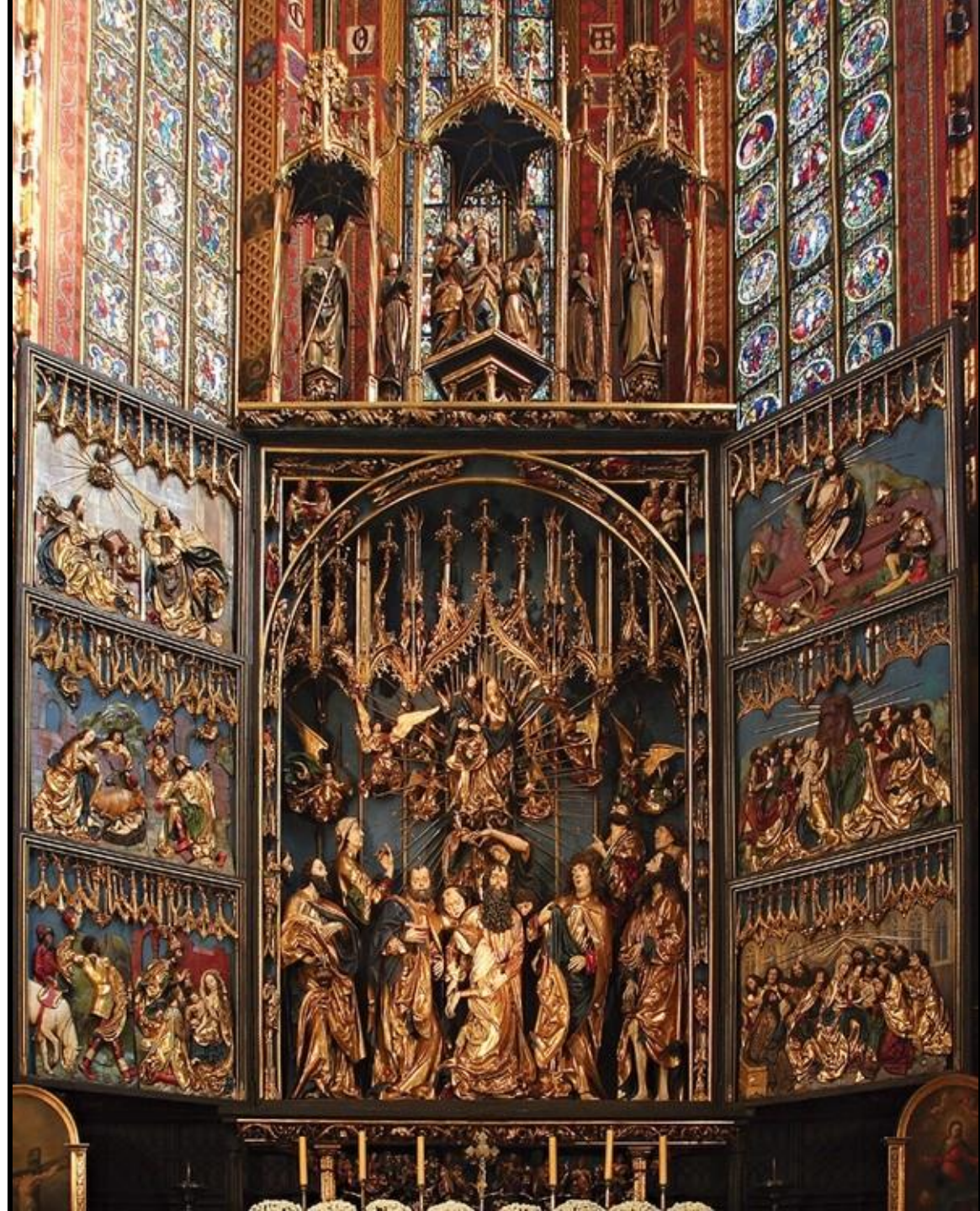

Nawa główna

Prezbiterium
z ołtarzem
Wita Stwosza

↑ Chór, organy i fragment sklepienia nawy głównej

Rzeźba gotycka

Początki rzeźby gotyckiej miały miejsce, podobnie jak architektury, we Francji, w połowie XII wieku. Architektura także była dla niej tłem, ale dekoracje i posągi otrzymały większą swobodę, dzięki czemu zyskały własne proporcje oraz ruch. Rzeźby miały ścisły związek z kościołem i tematyką religijną, ale pojawiły się wśród nich także postaci świeckie np. wizerunki fundatorów.

Motywy maryjnym, pojawiającym się często w wystroju wnętrza kościelnych, była Pietà. Ten typ ikonograficzny ukazuje Matkę Boską z ciałem zdjętego z krzyża Chrystusa trzymanym na kolanach.

Dekoracje rzeźbiarskie francuskich kościołów były wzorem dla innych budowli sakralnych w Europie.

*Rzeźby fundatorów katedry w Naumburgu, XIV w.
Ekkehard i Uta, Hermann i Regelinda.*

Regelinda – śmiejąca się
Polka.

Styl Pięknych Madonn

Po 1380 r. intensywnie rozwinęła się sztuka dworska, mająca swoje źródło głównie w Burgundii i szybko przejęta przez inne kraje. Zaczęto tworzyć rzeźby o charakterze nastrojowym, wytwornym, związanym z życiem mieszczańskim. Styl ten, który trwał do połowy XV wieku (także w malarstwie) zwany był pięknym, dworskim, kosmopolitycznym, a ze względu na ogromny zasięg – stylem międzynarodowym.

Przejawem stylu pięknego stał się typ Matki Boskiej z Dzieciątkiem zwany **Piękną Madonną**. Maria ukazana była jako smukła, o delikatnych rysach twarzy, ubrana w suknię o miękkich draperiach, spływającą do dołu, często zbyt długą, rozłożoną na podstawie rzeźby. Postawa jej ciała, wygięta w kształcie litery „S”, sprawiała wrażenie dworskiej elegancji.

Madonna
z Krużlowej.

W Muzeum Rzeźby
w Krakowie.

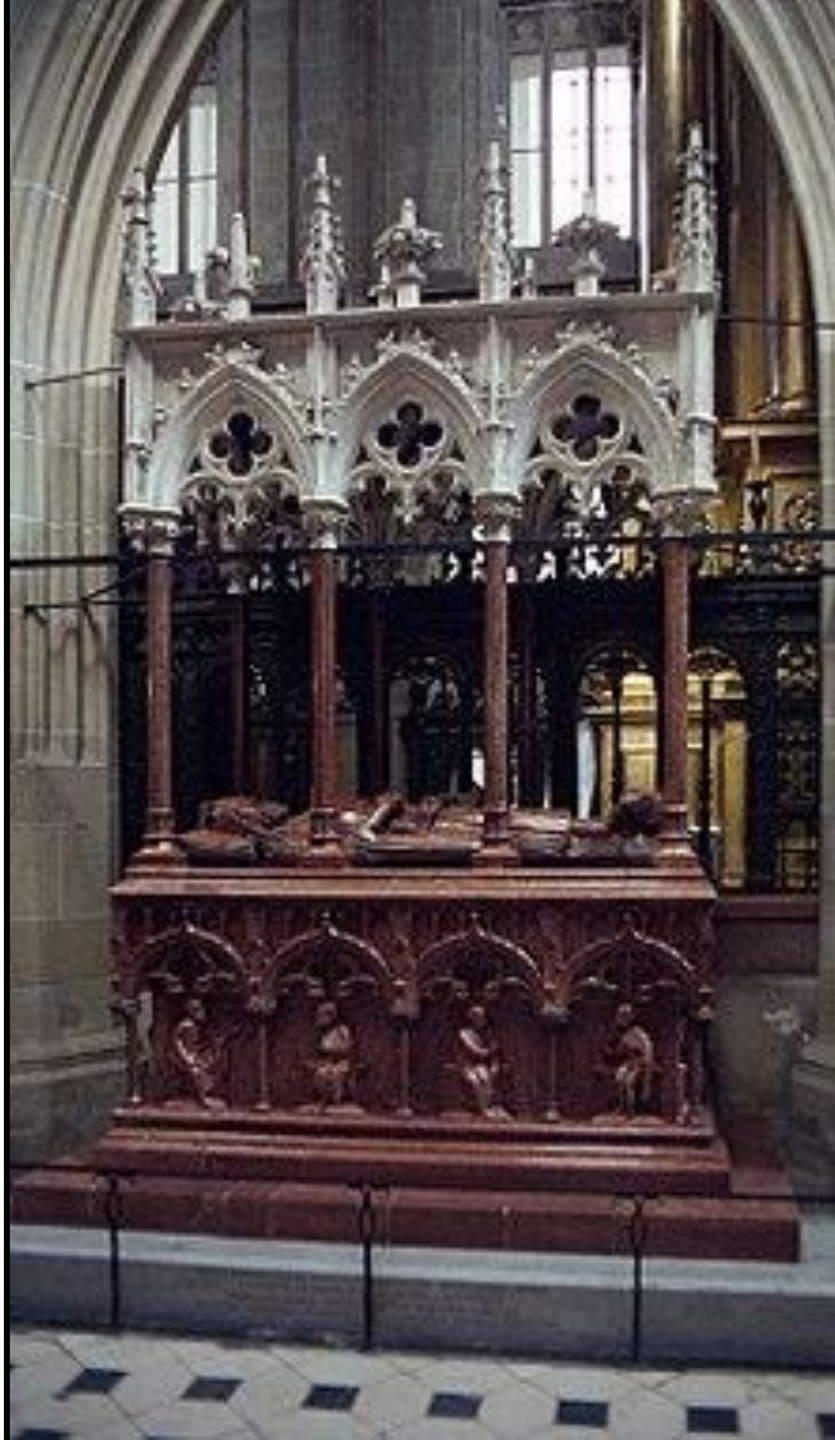
Piękna Madonna z Wrocławia

Piękna Madonna z Gdańska

Ołtarz Wita Stwosza

Nagrobek
Kazimierza Wielkiego
w katedrze wawelskiej

Malarstwo gotyckie

Gotyk był przede wszystkim okresem wielkiego rozkwitu witrażownictwa. Oprawiane w ołów witraże wypełniały wnętrza barwną dekoracją figuralną o intensywnych kolorach. Ścienne malarstwo gotyckie pozostawało w częściowej regresji i tylko we Włoszech wysunęło się na pierwszy plan.

Cechy malarstwa gotyckiego

- rozpowszechnienie, po raz pierwszy w dziejach sztuki, obrazu niezależnego, przeznaczonego do zawieszania na ścianach kościoła,
- upodobanie do obrazów tablicowych, malowanych na desce farbami temperowymi.
- wykorzystanie scen z Nowego Testamentu, z życia Marii, Jezusa oraz świętych i męczenników, przede wszystkim w miniatorstwie.
- pojawianie się obrazów o tematyce świeckiej głównie w tapiseriach.

IN PURIFICATIONE SANCTE
SCDM EVANGELIUM IN HOC

OSTENDIT

IMPLETI SUNT DIES
PURIFICATIONIS MARIE
SCDM LEGEM MOYSI UT
IRVNTILIV IN HIERSALEM UT
SISTERENT EN DNO SIC SCRIP
TV E IN LEGE DNI QA OMNE MAS
CVLINV ADAPERIENS VVLVAM
SCM DNO VOCABIT TVTDARENT
HOSTIA SCDM QD DICTV E IN LEGE DNI
PAR TVRTVRV AVT DVOS PVLLOS CO
LVMBARV TECCE HOMO ERAT IN HIERN
SALE CUI NOMEN SYMEON THOMO ISTE INSTO
ET TIMORAT EXPECTANS CSOLATIONE ISRAHELET
SPC SCS ERAT IN EO TRESPONSV ACCEPERAT
ASPV SCO NVISVRV SE MORE NISI PRVS VIDERET

DOmne labia
mea aperies.
Et os meū
annuntiabit laudem tuam

uant le maist.
ot fine la pre
miere partie
de son liure et
quil ot mis en
escript de theo
rique ce qui ap
partient a son proposie Il vult
maintenant ensuiv sa matiere
selon la promesse quil fist en son
liure devant cest assaiou. En
son prologue pour dire des deux
autres sciences du corps de phi
losophie cest de pratique et de

logique qui enseignent a l'omme
quil soit fauve et qu'on non. et
la raison pourquoy len soit fauve
les vices et les autres non. Illec
en ces deux sciences traittera le
maistre ainsi come mesleement
pource que leurs arguments sont
si entremeslez que a peine pou
roient estre diuiser. et cest la se
conde partie du tresor qui doit
estre de pierres precieuses. Ce
sont les mots et les enseignies
des sages. Donc chascun vult a
la vie des hommes pour bonte

Zespół sześciu późnogotyckich tapiserii utkanych we Flandrii
z wełny i jedwabiu.

Wyeksponowane w Musée de Cluny w Paryżu

Dziękuję